

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

**ha- To'eh be-darke ha-hayim, o', Toldot Yosef ha-yatom
me-'ir Madmenah**

Smolensqin, Pereš Ben-Mošë

השמ ןב ץרפ ,ןיקסנעלאמס

Ṽin, 629 [1868 oder 1869]

גי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10010

אחרת בעיר אחרת — — — אמנם האעזוב את רעי את גדעון אשר פקח עיני ואשר יתהלך אתי במשרים? האעזוב את האנשים הישרים אשר יעניקו מפתם לי יום יום? האעזוב את הזקן ובת בתו? ומדוע? מאשר כי אבירם חדל מתת מלחמו לי! יקח אותו ואת לחמו... אך לא! לא אקללנו! יהי לו אשר לו ואני אמצא לי בית אחר, הלא מאיר אמר לי כי ישביעני בשמחה עת בטני תחסר וגם הזקן לא ימנע מתת לי ארוחה בהודע לו כי יחסר לחמי... אבל מי יודע אם לא שלח עכבור לשון אפעה גם שם ויבאיש ריחי?... כל עצמותי רחפו בחשבי, כי אולי נבאשתי גם בהזקן ובת בתו... המחשבות האלה וכנהנה וכנהנה עברו על לבי אשר לא אזכור עוד, כי כצודה דגים במצולה יעלה רק את אשר יגדה במכמתו, הלא המה הדגים הגדולים והקטנים ימלטו חיש ואינם, כן הכותב מחשבותיו על הגליון יביא רק את אשר העלה בחרמו הוא הזכרון והיותר יעלה כתחו ויאבד. וגם אני אזכור אך מעט מכל אשר הרה והנה לבי בלילה ההוא, אך זאת אזכור כי זמן רב מאוד חשבתי מחשבות עד אשר שכבתי למעצבה ואישן בלי מנוחה. האיש אשר באהבתו הרבה לחופש ודרור הושם בכלא וברזל באה נפשו ויפחד לשאת שם חופש על שפתיו; הרעב אשר יראה לחם ויפחד פן מרורת פתנים בקרבו; התועה בדרך באשון ליל ובשרו סמר מפחד וקרה ויפחד לבוא אל הבית הנשקף למולו ביער פן ימצאו בו מרצחים סתר להם, הוא יחוש בנפשו את אשר הרגשתי אני בלילה הזה עת אחזה השנה בעפעפי. השנה אשר אליה יחכה בכליון עינים העֵינָה מעמל היום היא היתה לי לפחד וזועה, כי יראתי מאוד מחזיוני ליל אשר תביא בכנפיה ואשר יענו את נפשי בכל עת אשר דאגה שברה לבי ביום הרבה יתר מן הדאגה והצרה הבאה עלי. אמנם כתקות האיש כן גם פחדו בְּרָבָם כן באפס יסודם, גם אני פחדתי ללא-פחד, חזיונות נוראים לא כעתוני רק הפחד אשר פחדתי מהם גול מנוחתי והקיצותי לרגעים עד אשר אתא בקר ויביא פדות לנפשי הנדהמה.

יג

אך לשוא יעמלו המלחים להחזיק כן תדן אניתם לפרוש גם ולחתור השיב היבשה עת תבוא סופה מן החרר ותכה בים גלים ותשימהו כמרקחה. כי היא מדי עברה תשחק תלעיג לכן אדם וגבורתו ותחבולותיו, ולהכל ירבו ידברו האוחכים דברי תנחומים לאיש עת ישבע בים דאגה ועשתנות יגון יסערו כגלי עברה להפיצו, כי לא יצלחו להשקיש נפיש סערה בטרם בא מועד, רק אחת היא אשר עו בידה להשביח גלי היגון והיא — העת, היא לכדה אשר מסכות תתהפך לרגעים בתחבולותיה, אשר תוליד בנים ותכין קברם ומעפר אחר תצמיח, היא רק היא תכאיב ותחבש, ולכן לא לנצח שמחה וגם דאגה לא לעולם עומדת. הוד האביב והדרו יסוג אחור בבהלה מפחד חרבוני קיץ והחורף האכזר מלך בלהות וזועה יסוף ואיננו בטרם יקאו פני מלאך השלום, פני האביב הנותן נשמה וחיים לכל היקום, כאביב כחורף, כשמחה כתוגה יחד כסופה יעברו, העת תביאם בכנפיה והיא תשנה פניהם ותשלחם. אך רגע יתהלך בן חלוף בנני עדנים בהלך נפשו

וישיש בדי שמחה וכרגע יראה אחריתה — תונה, וגם היא כמוץ תסער ואין זכרון לה בהמר העת. זאת חזיתי מבשרי בימי עלומי בעת אשר הגיוני לבי לא ידעו עדנה מרגוע, כי רצו עמו ואיש רעהו דחק ויסערהו ממקומו, ולרוחי היה חליפות לרגעים — חליפות פעולות החיים אשר לא ישבתו רגע מעבודתם בימי הנער — אל לבני הנעורים תנחומים! לא להם תנודו אתם הנאנחים כשברון מתנים על שכר רעכם ואידו, כי שברם ואירם כעב קל יעברו עת נשף בם רוח ששון, ורוח ששונם הלא יחליף כח חדשים לרגעים בהגלות לפניהם רגש או תענוג חדש אשר לא ידעו אותו... נדו לשבעי ימים אשר כבר שתו מצו כוס מנעמי החיים ועליהם אבד כלח עם שאונו והמונו עת שואה תבוא עליהם, כהמה יכרעו יפלו תחתיה. אכן גם להם לא תצליחו לרפא מכאובם וגם להם רק מאת העת תקוה נשקפה — כי תקחם אל גבולם.

כל דברי רעי גדעון אשר אמר לנחמני כלילה ובבקר למחרתו היו כקצף על פני מים ולא הביאו תנחומים לנפשי, ואני אמרתי גדול שכרי כים ואצלול בו כעופרת, כי בפעם הראשונה הנח לבי חזיונות אחרים ותקוה אחת זמן כביר, ולא כההולכים לפניהם היו אלה; עד הנח היו חזיונותי כחזיוני ליל אשר יעשו להם כנפים לאור בקר וישבו אל תהו הרת כל החזיונות ועתה לקחו את כל לבי ימים רבים. התקוה למצוא בית ומנוחת תמיד מלאה כל חדרי לבי, כי אני אשר כבר שבעתי נדודים מרבה להכיל, כצפור נודדת אשר לא מצאה קן לה, אני ידעתי גם באביב ימי עלומי, בעת אשר כל הנערים אשר כנילי לא ידעו אם ימצא בית אחר מבלעדי בית אבותם ואם תמצא עיר אחרת מבלעדי עיר מולדתם, ערוך את ערך בית ובני משפחה, וכאשר נעלה היה בעיני למצוא בית ומחסה לכל אירא עוד מפנע רע אשר יבוא פתאום ויקרא באזני: נודד! הרחק נדוד, לא לך מרגעה! וכאשר שמעתי קול מאחרי כי קרובה ישועתי לבוא החזקתי בהרעיון הזה ולא הרפיתיו ויחי לי לששון כיום וכלילה, ואחרי אשר דמיתי כי אניתי הסערה באה עד החוף ולא יארכו הימים ואראה את חזיונותי יוצאים לפעולות אדם לכן אבלה עלי נפשי בראותי כי פתאום לפתע בא רעם וברק וישופני וישליכני אחור אל מצולה, ומשנה שברון השפתי כאמור אלי נפשי: הן הרעם הזה מידך היה לך! אתה פוררת בידך מגדלי אשריך כשכר נבל יוצרים! — אמנם אף כי כליותי יסרוני והנחם שלח לשון אפעה בכתי נפשי וגם נתתי אל לבי להטיב דרכי ולהשכיל פי לימים הבאים לבל אביא עלי עוד הפעם אסון, בכל זאת רחקה כל תקוה ממני למצוא עוד מנוחה וישע, כי ידעתי בנפשי כי כל אלה לא יועילו לי ועוד אשוב לכסלה. כשני לכבות היו בקרבי ומחשבות שונות אשה טרעותה מצאו בכל עת קן להם בכליותי ותשמיענה קולן גם יחד לשכב ולחסד: בעת אשר מחשבה אחת יסרתני כמוסר אכזרי כאמרה: אתה הסכות בנפשך! השמיעה האחרת קולה: חף אתה מפשע וכל עושי רעה לך יאשמו. בעת אשר מחשבה אחת נתנה לאלהים תפלה — אין שופט ואין פוקד עון כי איש איש הישר בעיניו יעשה באין מפניע, התפללה השנית אל אל מושיע — ברוך ברק אלהים והכריע אויבי תחתיהם — וגם בפעם הזאת התלקחה מלחמה בחובי: רעיון אחד שם אשם

נפשי על איש-הכלמתי פני עכבור, על אשר ארשיע את אוחבי בעת אשר ארשע אני, והשני קם למולו ויקרא: אך מדוע יפקוד אכירם עליך אפו ולו לא עשית רעה? ואם גם עול פעלת מדוע לא יסרך כאב את בנו כי אם שחת רחמי ויגרשך מהבית בחרפה? הן לוא עשה בנו או אחד מבני משפחתו את הדבר הזה הלא הללהו גם הוא על חכמת לבו ואותך הדף בעברה! ומדוע? יען וביען כי ילד מסכן אתה! העני העני רק הוא בעוכריך! לוא היה לך אב או אח כי אז נשאוך על כפים ויתפארו בחכמתך כי מאוד נכונות ועתה אחרי כי בן עני הנך תחשב לך חכמתך לחטאת! — כה דברו הגיוני לבי דבריהם יחד ויגורו לבי לגזרים ולא נתנוני לשית עצות ישרות בנפשי ועל כן נפונותי ואשב משמים בכל עת התפלה ולא האמנתי כי אמצא עוד נחומים לי. אכן לא כאשר דמיתי כן היה, רגעי יגוני לא ארכו ועוד ביום ההוא כעבור שעה אחת, בבואי אל בית הזקן לארוחת הבקר ובחכימי בפני העלמה אשר האירה פניה אלי נסו כל רגשות היגון ממשכיות לבי כמנוסת צללי ליל עת יאתה בקר.

הנערה ישבה למולי ותשיחיני ותספר לי בשמחה כי בקרב ימים תבוא אמה ותחרה בשמחה את פניה.

— היש לך אם? — שאלתי בתמהון, כי חשבתיה עד אז ליתומה באין אב ואם.

— יש לי אב ואם, אך אבי חולה הוא ועל כן לקחני אבי אמי אל ביתו כי אהבהו כנפשי וגם הוא יאהבני מאוד —

— ומי לא יאהב נפש טהורה כמוך? — אמרתי כלכי אך לא השמעתי זאת באזניה כי כן לא יעשה.

— בעוד ירח ימים ימים יהיה יום שמחה בביתנו, כי הוא יום הלקדת אותו ואז אהיה „בר מצוה“ — הוסיפה לדבר בשחוק, אני התפלאתי מאוד בשמעתי כי שנותיה שלש עשרה ואני דמיתי כי רק אחת עשרה לה ואשאל: האם שלש עשרה שנה ימי חיך? —

— הלא אמרתי לך כי אהיה בר מצוה ואתה הלא מתופשי התורה אתה ותדע כי במלאת שלש עשרה לאיש אז יהיה בר מצוה — ענתה בשחוק נעים. כל דאגה ויגון נסו מלבי אשר לפני שעה היה מטרה לחצי זעמם ועניתיה גם אני בשחוק: זאת לא נכחד ממני כי במלאת שלש עשרה לנער יהיה בר מצוה, אך לא שמעתי מעודי כי נערה תהי בר מצוה אף במלאת לה שבעים שנה —

— נערה בת שבעים שנה! — קראה בקול שחוק גדול וברגע ההוא בא הזקן הביתה ובראותו אותה שוחקת שחק גם הוא מבלי אשר ידע למה ועל מה, וחיא מהרה ותפול על צוארו ותאחזהו בזקנו ותנשקהו מנשיקות פיה בכח עד כי צללו שפתיה והזקן אצל גם הוא עתרת נשיקות לה ויושיבנה לימינו וישאל אותה: למה זה צחקת בתי? —

— ומדוע צחקת אתה כבואך הביתה אם לא ידעת למה זה צחקתי? — השיבה הנערה ותניע בראשה בחן.

— הוי שוככה! — קרא הזקן בשחוק — הכזה יהיה מענה אשר תבכרי
לענות לאבך? זכרי ואל תשכחי את אשר עשית לי היום ולא עלי יהיה הקצף
אם לא אקנה לך תשורה יקרה ליום הולדת אותך —
— אמנם אתה הלא תבוא הנה לשיש ביום שמחתי? —
— לא אבין את דבריך הלא פה בכיתנו יהיה המשתה ומדוע תשאלני
אם אבוא? —

— אם כן אין חפץ לי עוד במנחה ותשורה אחרי כי פניך יאירו אלי ביום
שמחתי — ענתה הנערה בלב תמים. הזקן חבק אותה בעליצות נפש ויאמר:
מה נעמתי לי מקור שעשועי! אבל הגידו נא לי למה זה צחקת? —
— הכחור אמר כי נערה לא תהיה בר מצוה אף במלאת לה שבעים שנה —
קראה עוד הפעם בקול שחוק גדול — הראית אבי נערה בת שבעים שנה? —
— הכחור צדק בדבריו כי נערה לא תהי בר מצוה רק בת מצוה —
— טוב הדבר אחיה בת מצוה אך יבוא הכחור הנה לשמוח בשמחתינו אף
כי לא אחיה בר מצוה רק בת מצוה, האין זאת? —
— הלא שמחתך היא ואת אשר תבכרי בו הוא יהיה קרוא —
— התקרא את עכבור הנה? —
— מדוע תשאלני כזאת? —

— כי תכלית שנאה שנאתיו וכאשר אראה פניו תערב שמחתי. — כאשר
מת לבי בקרבי בשמעי שם עכבור נשא על דל שפתי, כן שב ויחי בראותי
כי זעים נפשי הוא גם שנוא לבה.

— ומדוע תשנאי את האיש הזה והוא לא עשה לך רעה מעודו? —
— כי הוא איש רע הלב ויבקש לעשות רעה —
— מי הגיד לך זאת? שאל הזקן בתמהון ויביט בפני כי חשב כי אני
דברתי סרה על עכבור באזניה — האם ראית מעשיו הרעים כי תתני אותו
לאיש בליעל? —

— לפתות אנשים לעשות רעה האין זאת רעה? והוא הלא חפץ להסיתך
כי תמשוך ירך מתת להכחור לחם הקו ואיך תשאלני אם ראיתי מעשיו הרעים.
הלא בעיני ראיתי ובאזני שמעתי כל אלה? — ענתה הנערה בכטחה כאיש לוחם
מלחמת צדק ויושר. הזקן בא במבוכה בשמעו מענה פיה, כי בלי תפונה לא
קוה לשמוע כזאת מפיה וגם לא ידע להשיב על תוכחתה ויחשוב רגעים מעטים,
אך באין הרך לצאת אחו בדרך כל ההורים אשר לא ידעו ענות על שאלת
בניהם: מהירי חמה יגערו בהם או יניפו שבט מוסר עליהם, ואלה אשר חימה
אין להם יבקשו לסכסך דבריהם בשאלות חדשות, וכן עשה גם הזקן, כאשר לא מצא
מענה להשיב על דבריה שאל אותה: ומדוע תעשי את רעה ותחטאי בשפתך? —
— אני! — קראה הנערה ופניה אדמו כתולע מבישת — אני אעשה
רעה? למי? הגד נא כרנע למי עשיתי רעה ואבקש כי יסלח לפשע שפתי —
— ללכת רכיל האין זאת רעה? — ענה הזקן במנוחה בהביטו בפניה —
הלא תלכי רכיל ותגלי סוד אחר בהשמיעך דברי עכבור באזני הכחור —

— אמנם הלא בקול גדול קרא עכבור וישפוך עוזו אפו באוני אנשים רבים, והאם סוד הוא הדבר אשר ידבר איש בקול גדול? —
— את עודך ילדה קטנה ולא תביני להוציא משפט בין טוב ובין רע, אך אני אומר לך כי לא כן עשית —
— אם עול פעלתי לא אוסיף — ענתה הנערה בדברים היוצאים מקירות לבה — אני לא ידעתי כי זאת תחשב לי לחטאה? אך בהודע לי אבקש את פני עכבור כי ישא לפשע שפתי —
— אל תעשי כזאת — קרא הזקן.
— מדוע? — הלא כמו פיך הנדת לי פעמים רבות, כי אם יחטא איש לאיש לא יאבה ה' סלוח לו בלתי אם יתרפס וירחב רעהו עדי יסלה לו — הזקן בא עוד הפעם במבוכה ואחרי אשר החריש זמן מה ענה: מאוד תעלזנה כליותי בתי, לראות תם לבך ובר רוחך, החזיקי בדרכך זה גם בימים הבאים ותמצאי חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם, אולם רעי לך כי אין הקת משפט לתם ויושר, כי גם הטה לא ישוו בכל עת, והדבר אשר יחשב היום לחסד יתחשב מחר לחטאת, כי העת המקום והמצב ירימו וישפילו מפעלינו, שערי כנפשיך אם תראי איש רעב וערום כלי לבוש בלילה ורחמיך יכמרו עליו ותתני לו מתנת כסף, התדמי כי נדבת לכת תחשב לצדקה? — לא! הכסף לא יחום את בשר העני ולא ימלא בטנו בלילה עת אזלת ידו ממצוא חפצו כמחיר, ומי יודע אם לא ימות ברעב וקרח עד אור בקר, אך הדבר הזה לא ישוה אל הדבר אשר נדבר בו עתה, הטי למשל הזה אונך! הנידי נא מה תעשי בבוא אליך איש ויבקש ממך כי תתני לו סכין? התתני לו כרנע מבלי שאל את פיו, מה חפץ לו בו? —
— אם אדע את האיש כי איש ישר הוא אתן לו גם מבלי שאל את פיו —
— ואם מוזר לך האיש? —
— אשאל למה לו הכלי ואם יחפוץ לפרוס לחם אתן לו —
— ואם יעלו מחשבות על לבך פן מרצח הוא האיש ויקח מידך את הסכין להביאהו בלב רודפו? —
— אז לא אמלא שאלתו אף אם ירצחני נפש —
— עתה התבונני בדברי, אני שאלתיך ואם יעלו מחשבות, אך מה תעשי אם המחשבות לא תעלינה על לבך והאיש הזה יהיה מרצח? —
— מה אוכל עשות אם אישגה ואתן אמנתי באיש בליעל? —
— זאת תעשי ותנצלי מכל רעה, פלסי מעגל רגליך במרם תתיצבי עליו, בחני מעשיך במרם עשית ולא תשגוי, זכרי בכל עת כי השוכה תהפך לרעה אם תעשי אותה בלי דעת —
— אך מדוע לא אבקש סליחה מעכבור אחרי כי חטאתי לו? ומה היא הרעה אשר תצטח מזה לאיש? —
— לוא היה עכבור איש ישר אז יעצתיך גם אני לבקש סליחה ממנו, כי אמרתי את תעשי הצדק והיושר והוא יראה ויקח מוסר ויבקש גם הוא סליחה

טהבחות, אך בידי האיש הזה יהיו דבריך לחצים שנונים לכלות כל חמתו בחכחור, ולא
אשגה אם אחשוב למשפט כי עתה, בראותו כי דבריו לא עשו פרי והוא יחשוב
בלבבו כי הבחור לא ידע מדבריו עד מה, יש תקוה כי ישוב אל לבו וישיב
מעליו אפו, אך בהודע לו כי הבחור יודע כי רדף אותו באף ועמלו היה להכל
אז ירב כעסו עמו למען הראותו כי זלעו מושלה לו —
— אם בן אחרל מדבר עוד עם עכבור למטוב ועד רע, ואשמרה מעתה פי
ולשוני —

השטחה הנדולה אשר מלאה לפני רגע כל חדרי לבי חלפה ועברה
בראותי כי המה ידברו דבריהם יחד כמו רק המה בבית מבלי שים לב כי גם אני
הייתי אתם — כמת נחשבת בעיניהם — אמרתי בלבי — המה ידברו, ישאלו
וישיבו דבר מבלי אשר ישימו אלי לבם, כן דברו העניים בבית מקלטם לשכמ
ולחסד בהזקן אשר מת בעוד אשר היה לפניהם, כי המתים לא ידעו מאומה,
וכן ידברו עתה בי, אמנם כן הוא, גם אני מת הנני כי עני כמת נחשב, לוא
הייתי בן עשירים אז חי הייתי וישאלו בעצתי ויחלו למוצא שפתי, אך מי
ישים לבו אל בן עני? הה! אלה המה שלוי עולם וזה דרכם! המה לא ידעו
נפש האכיון ומעלות רוחו כמו זר להם, אכן גם לי לכב כמוהם, גם דמי לכבי
ירתחו כסיר נסוח עת אשמע חרפתי, ובעיניהם הנני כמת ועוד נופל ממנו כי
המת לא יבקש אכל לנפשו ולא ישא חרפה על פת לחם אשר יעניקו לו
ברחמים רבים. . . אני אמרתי בני עליון אתם, מלאכי מרום אשר לא ידעו
עשות רע, אכן גם אתם ככל העשירים; פת לחם אשר תותירו משבעכם תתנו
ובמחירו תקחו כבודנו, הנשות נפשנו וכל יקר בלבבנו. . . כלכם אבירי לב, רק
האחד יכה בשוט לשון זעם והשני ימחץ בשפת חלקות. . . וגם אף נפש
ש הורה, גם את נפלת ברגע הזה ממרומי שחקים, גם את תבקשי להראות כי רם
ערכך מערכי פן אשכח רגע גורלי המר. . . אמנם היא תנקה מפשע, כי היא
נערה קטנה ולא תדע את רוח בני האדם, ועליה לענות לאביה על שאלותיו,
וגם תלחם את מלחמתי ותפקוד אפה על איש חרמי, אי לזאת אסלח לה! אך הוא לא
ינקה, עליו לדעת כי גם אני איש חי הנני כמוהו! לא טוב הוא מאבירם וגם
הוא השליכני כנצר נתעב מהבית לוא נכאשתי בו. . . כה הניתי מדי דברם
ומרנע לרנע חם לבי בקרבי וקצף, יגון ומשטמה התלקחו בחבי עד כי עלו מחשבות
על לבי להגיד להם מעלות רוחי ויעבור עלי מה, ואולי הקימותי מזמותי לולא שם
הזקן כרגע קץ להם באמרי פיו, כי אחרי אשר כלה דבריו את הנערה שם פניו
אלי ויאמר ברגשי רחמים כדרכו: אני שמעתי כי אבירם חדל מתת מלחמו לך,
האמת הדבר? —

— כדברך בן הוא — עניתי באנחה.

— אל תעצב כי אני אחיה מנן לך וביתי פתוח לפניך בכל עת אשר
תבוא הנה — בראשונה נאלמתי דומיה ולא עניתי דבר כי כליותי יסרוני ולא העזתי
מצח להרים עיני אל האיש מהר הלב הזה אשר טפלתי עליו חמאת שקר בלבי,
אך אחרי כן אמצתי את לבי ואקרא: ומה אשיב לך ככל חסדיך אשר תרבה עשות

עמדי? חסדיך גדלו במאוד מאוד וקצרה ידי משלם לך גם בלשוני אין מלה להביע רגשות תודתי אשר . . .

— אין חפץ לי בתודה, והחסד לא גדול הוא כאשר תגדיל עליו כמו פיך, כי מה עשיתי? אני אמרתי לתת לחם לאיש אשר במנו תחסר? ידעתי כי גם אתה עשית כמוני לוא מצאה ירך לעשות, על כן חדל לך מהשיב תודות לי והרף מעצבת ואל תאנח כי לא יחסר לחמך —

— בי אדוני — קראתי ברגש — חסדך עלי גדול, במאוד מאוד, ומדוע תמנעני מהכיר טובה? הן הדבר הזה כרקב בעצמי ועל זה אני נאנח על כי נשיתי טובת אבירם ואדבר דברים אשר לא כן, כי לא על הארוחה אשר חדל אבירם מתת לי תאכל עלי נפשי כאשר תדמה, רק על כי שלמתי תחת טובה רעה —

— ומה זה עשית לאבירם, או מה דברת אשר לא כן? —
— אני נבערתי ונכסלתי להגיד להמבשלת אשר אמרה לי בשמו, כי לא יחפוץ לתת לחמו ללצים. הגידי לאדוניך כי אין חפץ לי בו ובלחמו, אך עתה אנחם מאוד על כי נתתי בקצפי את פי לחמו אל מטיבי ובנפשי אשבע כי לא אשוב לכסלה — הדברים האלה יצאו מקרב לבי אף כי לא הכני לבי על המעשה אשר עשיתי לאבירם, רק כי כליותי יסרוני על אשר חשבתי רעה על הזקן ואחפוץ להודות כמו פי כי חטאתי, ומכלתי יכולת להוציא שם הזקן מפי נשאתי שם אבירם על שפתי ואחשוב בלבי את הזקן, התבוננתי בפניו לראות אם יאמין בדברי ואכיר כי עוני לא גדל בעיני מנשוא, כי כשחוק נראה על שפתיו מדי דברי וככלותי ענה ואמר: הלא תדע כי מודה ועווב ירחם ואחרי כי תנחם ותשוב ממעשיך לא יקרך עון —

— ומה יקרו לי נדבות פיך, המה ירהיבוני ויתנו אומץ בלבי! — קראתי ברגש וכלבי אמרתי: איך נואלתי לחשוב אל האיש הצדיק הזה תועה, לא לא! נפש האיש הזה לא תבוא בקהל אנשים כאבירם! יראו אנשים וילמדו אורחותיה, הוא לא יבוא במשפט עמי כהמורה רק ינחמני באמרי רצון, וכזה יכרה לי אוזן לשמוע בטוסר הרבה יתר מכל הטובות בדברי מוסרם, דבריו אצפון בלבי ולא ימושו מזכרוני עד עולם. הה! מדוע לא יצאתי לאור באור החיים על ברכי איש כזה? ולמה נולדתי בסתר המדרגה? לוא הייתי בן עשירים כי אז יכולתי גם אני להשיב אהבה אל חיקו, כי נפלתי עתה אל צוארו ואחבקו ואקרא לו: אבי אתה! ולא בוז לי, אך עתה רחוקה ממני תאות לבי, כי איך אעז פנים, אני בן בלי שם להראות אותות אהבה לאיש נכבד ונשוא פנים כמוהו? — הה! העני העני! הוא ימוגננו תושיה! הוא יערוב כל שמחתנו ולא יתננו אף השיב אהבה אל חיק מאהבינו! — הרעיון הזה היה כאש יוקדת בעצמותי וינשני את השמחה אשר נתנה הכשורה הטובה בלבי.

— מדוע נפלו פניך? — שאל הזקן בראותו כי פני זועפים.
— בשומי אל לבי כי אזלת ידי משלם לך אף אחת מני אלף מכל הטובות אשר עשית עמדי — הוא הביט בי באהבה ויאמר: אל יפול לך על הדבר הזה, כי לא בכל עת תמצא דינו לשלם טובה תחת טובה בפעל ידים, וגם מחשבות

טובות כמעשים טובים תחשבנה, ואני אמצא די שלומים ברגשותיך אשר יהנה לי רוחך, אכן גם אני לא מלאך אלהים אני כאשר תחשוב — הוסיף לדבר כמאור פנים — כי גם אני אבוא על שכרי ולא לחם חסד אתן לך כי אם מפרי מעלליך תאכל — בתמחון הבטתי בפניו ואשאל: ומה תמצא ידי לשלם לך? מליצה חידות לי דברוך! —

— תשמע ותבין — ענה בנחת — עתה תראה ותדע, כי קצרה יד איש מחרע לרעהו, כי השוכן שמים יספור מענלי איש ויכונן מצעדיו; האדם יאמר להרע ואלהים יחשוב לטובה, וגם עכבור אשר דמה בלבו להרע לך גם הוא עשה עמך אות לטובה, אני גמתי כבר אומר ללמד את הילדה דעת שפת הארץ, אך לא מצאתי איש ישר לפני, ואני לא ידעתי עד הנה, כי רב כחך בשפת הארץ ועתה נודע לי זאת מפי עכבור, אשר חשב לך דעתך זאת להטאה ואשמח על הדבר כמאוד מאוד כי אמרתי עתה אתה תורה את הילדה קרוא וכתוב ושכרך נכון לפני ואיש לא ידע בדבר הזה, אמנם עתה תראה כי יש לי חפץ בך ומעטל כפיך אשביעך —

אסיר אל בור עת יפתחו לפניו שערי בית הכלא, חולה נוטה למות כי ישוב ויחי לא ישמח בלבו כאשר שמחתי אני לקראת הבשורה הזאת אשר הפכה אבלי לששון, לששון אין קץ וברגע אחד — להאסיר והחולה תשיב העת רק את אשר גזלה מהם, ולי שלמה שמחות שבעתים באבלי, רק שני ימים חסרו לי ועתה לא לבד כי לא יחסר עוד לחמי, כי אם גם לא אירא עוד מחץ שפת אויב ולא אתרפס וארהב איש, ובושת פני לא תכסני בשבתי אל השלחן, כי מעטל כפי אראה אשבע, ועל כל אלה אחרה בשמחה את פני הילדה, אשר היתה למקור ששוני ואשר גרשה כל עצב, ינון, פגע, מכשול-לב ומוסר כליות הלאה הלאה מקרב לבי כהמעונן יורה את ילדי שחת ברוח פיו, השמחה מלאה כל הדררי לבי עד אפס מקום בו למחשבות, כי שמחה גדולה כצרה נוראה ישיבחו רגע המון מורשי הלב, ולא חשבתי לאחת אחת את כל הטובות אשר הביא לי הרגע הזה, לא הגיתי תודה להזקן היוצר שמחתי, גם לא שויתי לנגד עיני את הנקמה הגדולה אשר אקום מעכבור איש מצותי בהודע לו כי עשה אתי תחת רעה טובה, אף כי כל אלה הרגשות היו בלבבי, כי הייתי כהלום יין ויתבוללו בלבי יחד רגשות תודה, שמחה ונקמה, הזקן התבונן בי ולא דבר דבר, כי בלי תפונה לא אבה לערוב שמחתי, אמנם כאשר שכח המנוחה ללבי החלו המחשבות להפרד לאט לאט אישה מרעותה ואכיר מראיהן ואשמח לראות בדמיוני על פני עכבור קצה ומפח נפשו, ששתי בשומי נגד עיני את החכמה הרבה אשר אביא בלבב הילדה — בעלות השם ילדה על לבי שבעה נפשי ענג אין קץ — בימים מעטים והזקן יראה וישש לכו ויקרא בעליצות לב: אכן חכם לב הוא יוסף ומכיר טובה למטיביו, אך כל אלה כאין נחשבו בעיני מול השמחה הגדולה כי אראה את פני הילדה יום יום. . .

— אבל תקותך להיות חתן בקרב ימים נשארה מעל — קרא פתאום קול גדול באזני, כל עצמותי רחפו כי דמיתי בתחלה כי קול עכבור שמעתי, הבטתי ימין

ושמאל ובקשתי את הדובר הדברים באזני ולא מצאתיו, ובראותי כי רק הזקן והילדה בבית ואין זה אתנו קראני פחד נורא, כי אמרתי: אין זאת כי אם מלאכי שאול קמו לצחק בי ועוד מעט וקראתי בקול: שמע ישראל! כה חזקה עלי יד הפחד. — ומתי יהיה הדבר הזה? — שאלה הנערה את הזקן. הקול הזה השיב לי ברנע אחד את המנוחה ואשחק בלבי לפחדי ואשא עיני אל הזקן לשמוע דבר מה יענה. הוא החריש מעט ואחרי כן ענה: בראשונה אקנה לך ספרים ואדבר את ראש הישיבה ואבקשהו כי יתנהו לעזוב את הישיבה ישעה אחת בכל יום. — ברנע אשר השמיעני את הכשורה הייתי פְּמָנָה בתמהון מרוב שמחתי ושכחתי כי לא בידי עתותי כי אם בידי המורה, ואף כי ידעתי את דרך המורה כי במשרים יתהלך אתי ויתן ככל עת את שאלתי, וגם שטתי הכסף מבטחי, כי אמרתי השקלים פתחו לפני דלתות הישיבה לבוא בה והמה יפתחו לפני דלתיה לצאת יום יום, ככל זאת באה יראה בלבי פן לא יתן המורה שאלת הזקן, ומה יהיה אז? הן! עבד הנני לא בידי טובי, לא אצא חפשי בלתי אם אדוני יתנני לצאת וכידו לכונן ולהסיר הצלחתי ברוח פיו, ומה אעשה אם יהיה לקיר מבדיל ביני וכין הצלחתי? —

— ומה תעשה אם לא יתנהו המורה לבוא הנח? — שאלה הנערה את הזקן כמו קראה מעל לוח לבי את הרשום בו.

— אני אחשוב למשפט כי הוא לא יקום לשמן לו, אך אם לא יאבה שמוע בקולי או אישים עצות בנפשי ונראה איך יפול דבר — ענה אותה וישים אלי פניו ויאמר: היום לא תראה עוד את פני, כי לא אבוא הביתה כל היום ומחר בוא הנח ותשמע מה ענני המורה. — קמתי לצאת החוצה וכהציני רגלי על המפתן קרא עוד הפעם קול גדול כקול איש באזני: המורה לא יתנך לצאת! — בכל טאמצי כח אחזתי בכפות המנעול לבל אפול ארצה, כי קרסולי מעדו מפחד ורעדו. כשוב רוחי אלי מהרתי לשוב אל הישיבה ולספר לגדעון את אשר קרני ואת אשר השמיעני הזקן, ומה נבהלתי בראותי כי גם גדעון, אשר היה בעיני כידוע כל נעלם, לא ידע ענות אותי דבר בדבר הקול אשר שמעו אזני! — דרך האיש הזה היה נעלה מאוד גם בימי חרפו, הוא לא התכושש להודות כרגע כאשר לא הבין דבר לאשורו כי הדבר הזה נעלם מעיניו ולא ידעוהו, ואותו אחד מאלף מהיודעים דעת מצאתי אשר לא בקש להתראות כידוע הכל, וכשמעו מפי על דבר הקול ענה ויאמר: מעודי לא שמעתי וגם בספרים לא מצאתי כדבר הזה ולא אדע להגיד לך שרש דבר נמצא בך, אבל אדמה כי יד הדמיון עליך חזקה והוא עשה זאת לך כי הוליד את חושיך שולל, הן זאת ראיתי כבר כי הדמיון ימשול בך וידוכב שפתיך נעת אשר תשב בבית, או כאשר תתהלך בחוץ לבדך, אך אל תשים לבך לדבר הזה כי אין כל פחד —

— אך איך אמשול ברוחי כשמעי פתאום קול גדול אשר יהלום על אזני כהולם פעם וכל תמונה לא אראה? הלא בשרי יסמר מפחד בטרם אשיב אל לבי לחזק רוחי —

— שלום לך אל תירא! אִמְץ רוּחְךָ בטרם תשמע את הקול ואז לא תיראנו —

— ומה יאמר לבך, הימלא המורה משאלות לבי? —
— כמעט שכחתי להגיד לך כי המורה חולה ולא יבוא היום הנה —
— טוב מאוד הדבר — קראתי בשמחה — עתה אוכל לצאת ולבוא
באין מפריע —

— שגית מאוד — ענני בעצבון — כי אם יחלה המורה ולא יבוא הנה
ימים אחדים. אז יקח אחר פקודתו בימים ההם וידעתי נאמנה כי דוב המשניה
ימלא מקומו ואז נכוננו בדינו ימי חשך, כי רע הלכ הוא האיש הזה מאין כמחה ולא
יוכל כלכל את כל בני הישיבה. אך אלה אשר ילמדו שפת הארץ המה כזובי
מות בעיניו, כי כעוזבי אמונת אבותיהם יחשכם בלבנו —

— אבל אני לא אשאל פיו ואעשה כאשר בלבבי כי מי שמוחו לאדון לי?
בקול המורה אשמע, אך לא אטה שכמי לסבול עול אדונים רבים! —

— לא תוכל עשות כדבר הזה, כי בעת אשר יקח את פקודת המורה
בידו לעשות כהעולה על רוחו, ואם לא תאכה שמוע בקולו יגרשך בחרפה מן
הישיבה, ואז תהי לדראון לכל בני העיר, וגם בעיני הזקן לא תמצא חן אחרי
אשר כנער משלח תהיה בעיניו —

— אני אדע נאמנה כי לב הזקן טוב עלי והוא יהיה עלי סתרה בכל עת —
עניתו בכמחה.

— הלא גם באכירם שמת מכמחך ומה הכמחון אשר כמחת בו? —
— איך תשא את שם שניהם על שפתיך גם יחד? הלא תחטא כשפתיך
בדמותך מלאך אלהים לכבוד שמן! — קראתי ברננו ואישכח כרגע, כי זה לא
כביר חשב גם לבי כזאת.

— שני האנשים האלה בני אדם המה — ענה בנחת — האחד לא
מלאך אלהים הוא כאשר השני לא בכור שמן הנחו, ואם כי לא אכחד כי רם
ערך הזקן על ערך אכירם כחכמה וככבוד אבות, ואולי גם כנדבת רוחו, אמנם
גם לאכירם לב ישר ורוח נכון וירבה עשות טובות, ולולא נבאשת בו ישבעת גם
אתה רצון ממנו, וכאשר תעשה דבר אשר לא כדת בבית הזקן יגרשך גם הוא —
— שגית מאוד, לוא שמעת את אשר ענני בשמעו מפי את אשר עשיתי
לאכירם, כי אז אחרת דברת, אז אמרת גם אתה כמוני כי לבנו כלב מלאך אלהים —
ומה ענה אותך? השמיעני נא —

— הוא לא הוכיחני על פני רק דבר נחומים לנפשי כאמרי רצון —
— לוא עשית לו רעה ולא הוכיחך ויעטרך רצון אז נתתי גם אני
לדברך צדק כי לב מלאך אלהים לו, אך כאשר עשית דבר אשר לא כן
לאכירם והוא יכפר חטאתך ביחמים רבים לא אדע עוד אם לבנו טוב הוא כאשר
אמרת — ענה בשחוק.

— לוא יהי כדברך, אני לא אחפוץ להוכיח אתך על דבר הזקן. אמנם
אני לא אחכה עד אשר אנרש מזה, כי אם אעזוב את הבית הזה ואשים משכני
היום או מחר באחד מבתי התפלה, הן כבר מצאתי חכמה ורב כח לבי להנות
בנמרא גם בלי עזרת מורה, ואניד זאת מראש להזקן ולא יקרני עון —

— חלילה לך מחשוב מחשבות כאלה — קרא בדאגה — הסר העשתונות האלה מלבך פן תנחם באחריתך! הכעת תאמר לעוזב את הישיבה? עת אשר השלים המושל האדם באדם לרע לו ויעשה אותנו בני הנעורים כרמש לא מושל בו, כל זד ובליעל יגורנו בחרטו וימכור אותנו בחמשים שקל כאין מפגיע, ורק הישיבה תסוך עלינו ותצילנו מידי עריצים, ממוקשי האזורים הסוחרים בנפש אחיהם ככדגני הים. האם לא ראו עיניך את האמללים המובלים יום ויום להמכר בכצע כסף? הטוב טוב אתה מן האמללים האלה לולא נקרא שם הישיבה עליך? מפני שם בן ישיבה יחתו גם המרעים האלה אשר לא ייראו את ה' ולא יחתו מיום פקודה, וכעת תאמר לעוזב את סכת השלום החופפת עלינו ולנוע בין חיתו שרף כאין עוזר ומגן? ראה נא ראה כי מחשבותיך יצעידוך לכאר צרה ויגון, אשר לא תוסיף צאת ממנה! — אימה חשכה נפלה עלי בשמעי דבריו כי בעיני ראיתי את המעשים הנוראים אשר נעשו יום ויום, אך לא שמתי לבי לחם כל עוד אשר לא נגעו בעצמי ובשרי, אך עתה נפקחו עיני לראות כי לא טוב אני מכל האמללים וכי התהום פותח פיו לכלע גם אותי חיים אם אמרי אעזבה את הישיבה —

— צדקת בדברך צדקת מאוד — קראתי במר נפשי — לא את בני אדם נתהלך רק חיתו שרף עושרים עלינו מסכיב, אצא מהישיבה — אפול בידי אכזורים, אותר פה — אתענה תחת ידי עריץ אשר יגזול הצלחתי ממני מרוע לב, כאבי נעכר הה, ואין עוזר כי ארץ נתנה בידי רשעים!

— אמנם מדוע תפחד ותאנה עתה? מי יודע מה ילד יום, אולי ידבר הזקן היום את המורה והוא יתן לו את שאלתו ואז אין לאל יד המשגיח לחרע לך, ואולי יקום המורה מחליו ויבוא מחר הנה ולשוא תפחד פחד? חכה עד אשר תדע דבר ברור ואל תוסיף לדאבה חנם — בעודני יושב ושומע אמרוי חשכו עיני, לבי סחרחר, עורקי הראש בצד האזן השמאלית הלמו כהלם פעם ואחי כאיש עברו יין.

— מה זה היה לך, כי תביש בי בעינים מזרות זועה — קרא גדעון בכחלה, אני לא עניתיו אף כי את דבריו אלה שמעתי עוד, כחי סר מעלי רוח בינתי עזבני ואצנח מעל הספסל ולא ידעתי מה היה לי, רק כי על עפעפי צלמות, התכל ואדם עליה קסו במעטה עלטה, ערפל, חשך ואפלה. . . .

יד.

כל הנרות אשר בבית יעלו אורם עד הספון וישלחו קויהם האדומים כדם אל כל עברי הבית, נהרי נחלי דם ישטפו במרוצתם בכל פנה, רעש גלגלים עולה באזני, משאון לרכבם פקחתי עיני לחדור בים האדום והנה מרכבה רתומה לששה זבובים תעבור כעב קל על הקיר ממסד ועד המפחות ובכואה אל מרום קיצה תשוב אחר כרגע כמו יד נעלמה נגעה בה ותמשכנה אחר בחזקת היד ועד ארגיעה תשוב על עקבותיה — אנה פניה מועדות? —
— זאת היא דרך ירושלים! — על חבל דק כשערה אשר שתי קצותיו